ČLANSTVO REPUBLIKE HRVATSKE U EUROPSKOJ UNIJI I UTJECAJ NA BDP

Šulović, Toni

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:176057

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

ČLANSTVO REPUBLIKE HRVATSKE U EUROPSKOJ UNIJI I UTJECAJ NA BDP

Mentor:

doc. dr. sc. Vladimir Šimić

Student:

Toni Šulović

Broj indeksa: 1141031

Split, rujan 2018.

SADRŽAJ:

1. UVOD 1

1.1. Definiranje problema istraživanja 1

1.2. Ciljevi rada 1

1.3. Metode rada 2

1.4. Struktura (sadržaj) rada 2

2. ČLANSTVO REPUBLIKE HRVATSKE U EUROPSKOJ UNIJI 3

2.1. Europska unija 3

2.1.1. Pojmovno određenje Europske unije 3

2.1.2. Povijest nastanka Europske unije 4

2.1.3. Ciljevi i vrijednosti Europske unije 6

2.1.4. Institucije Europske unije 7

2.1.5. Utjecaj Europske unije na gospodarstvo 8

2.2. Članstvo Republike Hrvatske 11

2.2.1. Kriteriji za članstvo i put prema Europskoj uniji 11

2.2.2. Kronologija pregovora o pristupanju 13

2.2.3. Očekivanja od ulaska u Europsku uniju 15

2.2.4. Prednosti i nedostatci ulaska 16

3. UTJECAJ ČLANSTVA NA GOSPODARSTVO, TRŽIŠTE I BRUTO DOMAĆI PROIZVOD 18

3.1. Utjecaj članstva na gospodarstvo 18

3.2. Utjecaj članstva na tržište 18

3.2.1. Slobodno europsko tržište 19

3.2.2. Konkurentnije poslovanje 20

3.2.3. Povećanje investicija 20

4. USPOREDBA REPUBLIKE HRVATSKE S ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE 22

5. ZAKLJUČAK 27

LITERATURA 28

POPIS SLIKA 31

POPIS GRAFIKONA 32

SAŽETAK 34

SUMMARY 35

1. UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Problem istraživanja ovog rada je opisati proces ulaska Republike Hrvatske (RH) u Europsku uniju (EU), odnosno opisati kakve obveze i koristi Republika Hrvatska ima od tog članstva te kako je taj proces utjecao na bruto domaći proizvod (BDP) Republike Hrvatske.

Općenito, bruto domaći proizvod, engl. „*Gross domestic product*“ (GDP) se može definirati i predstaviti kao makroekonomski indikator koji pokazuje vrijednost finalnih usluga i dobara, i to proizvedenih u određenoj zemlji u vremenskom roku od jedne godine, izraženo u novčanim jedinicama. U današnje vrijeme, Europska unija predstavlja ekonomsku i političku uniju koja je nastala kao krajnji rezultat pojedinih procesa integracije i suradnje, odnosno procesa koji su započeli 1951. godine između šest država – Francuske, Belgije, Nizozemske, Italije, Njemačke i Luksemburga. Formalno, Europska unija je uspostavljena 1. studenoga 1993. godine i to stupanjem na snagu tzv. „*Ugovora o Europskoj uniji*“ koji je također poznatiji i kao „*Ugovor i Maastrichta*“.

Dana 1. srpnja 2013. godine, Republika Hrvatska je postala 28. punopravna članica Europske unije, što je u to vrijeme podrazumijevalo i jedan od temeljnih ciljeva vanjske politike zemlje. Sukladno tome, potrebno je naglasiti kako Europska unija nije država, odnosno ne regulira u svim područjima istim intenzitetom, tj. istom snagom. Dobar su primjer ljudska prava, koja i u današnje vrijeme na području zemlje u velikoj mjeri ostaju u „*rukama*“ nacionalne države. Dakle, pristupanje Republike Hrvatske Europskoj uniji donijelo je razne mogućnosti, a neke od njih su i mogućnost ravnopravnog sudjelovanja na jedinstvenom tržištu, slobodan protok roba, radne snage, usluga i kapitala, kao i dotok brojnih investicija i tehnologija. Europska unija kao nadnacionalna institucija temelji se na četiri slobode, a to su upravo prethodno navedene stavke o kojima će više riječi biti u nastavku završnog rada. Zaključno, za odnose Republike Hrvatske i Europske unije najznačajniji je „*Proces stabilizacije i pridruživanja*“ koji je Europska unija posebno razvila za zemlje jugoistočne Europe.

1.2. Ciljevi rada

Ciljevi rada su analiza utjecaja članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji, kao i opis te analize promjena na tržištu i bruto domaćem proizvodu. U konačnici, potrebno je usporediti navedeno s drugim članicama Europske unije.

Pristupanje Republike Hrvatske Europskoj uniji imalo je brojne institucionalne i regulatorne promjene koje se prvenstveno odnose na poslovanje, te na život uopće, zbog čega je u konačnici nemoguće ocijeniti njihove stvarne i potencijalne učinke. Prema tome, može se reći kako je bruto domaći proizvod ekonomski pokazatelj koji se u današnje vrijeme najpomnije prati. U skladu s tim, također se smatra kako je bruto domaći proizvod i najbolja pojedinačna mjera gospodarskog stanja cjelokupnog društva. Stoga, prilikom ocjenjivanja ukupnog stanja nacionalne ekonomije, najlogičnije je pogledati ukupni dohodak svih subjekata ekonomije, što u konačnici predstavlja i svrhu bruto domaćeg proizvoda.

1.3. Metode rada

Metodologija pisanja rada se može definirati kao „*znanost koja je svojstvena svim znanstvenim područjima, poljima, granama i znanstvenim disciplinama*“[1], što naposljetku vodi prema analizi te interpretaciji ukupnih rezultata istraživanja. Glavna metoda pisanja završnog rada obuhvaća analizu stručne literature, članaka, znanstvenih i istraživačkih radova te adekvatnih internetskih izvora. Isto tako, potrebno je naglasiti kako će se od znanstvenih i istraživačkih metoda koristiti i metoda sinteze, metoda analize, metoda indukcije, metoda dedukcije i metoda komparacije.

1.4. Struktura (sadržaj) rada

U prvom dijelu rada definira se problem i ciljevi istraživanja, dok drugi dio rada objašnjava što je Europska unija te proces pregovora i ulaska Republike Hrvatske u punopravno članstvo. Nadalje, treći dio rada opisuje utjecaj članstva Republike Hrvatske na tržište, na gospodarstvo te na bruto domaći proizvod. I na kraju, četvrti dio rada uspoređuje utjecaj članstva Republike Hrvatske s drugim članicama Europske unije. Također, predstavit će se i popis korištenih bibliografskih jedinica, odnosno literature, vlastoručnih grafičkih prikaza te sažetak s ključnim riječima na hrvatskom i engleskom jeziku.

[1] Zelenika, R. (2007): Klasifikacija znanosti u fokusu metodologije i tehnologije znanstvenoga istraživanja, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka., str. 330.

2. ČLANSTVO REPUBLIKE HRVATSKE U EUROPSKOJ UNIJI

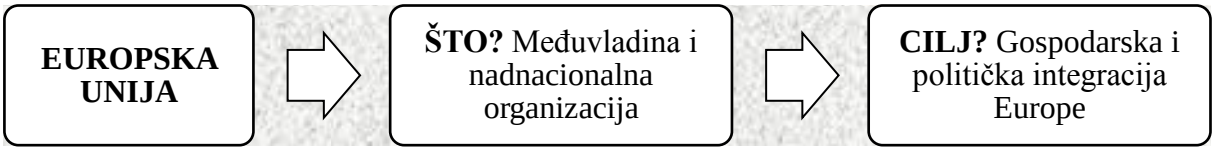
Općenito, može se reći kako je „*na suvremenoj međunarodnoj političkoj pozornici Republika Hrvatska nazočna od državnog osamostaljena iz jugoslavenske federacije, dakle tek nešto više od dva desetljeća, no po svojoj povijesti i kulturi ona je jedna od starijih europskih zemalja*“[2]. Današnje granice i teritorij zemlje su oblikovani kroz dugu povijest, tj. kroz povijest tijekom koje se hrvatski narod nalazio u okviru raznih državnih zajednica. Naime, u širem okruženju područja Republike Hrvatske, tijekom povijesti se razvilo i nekoliko moćnih gospodarskih i političkih, tj. civilizacijskih središta, čiji su se utjecaji nerijetko sukobljavali. Republika Hrvatska je „*parlamentarna demokracija, a po svom ustroju jedinstvena republika*“[3]. Sukladno tome, može se reći kako je Republika Hrvatska također i socijalna država, a jednakost, sloboda, ravnopravnost i vladavina prava, obuhvaćaju vrijednosti ustavnog poretka.

2.1. Europska unija

U ovom potpoglavlju završnog rada definirat će se i predstaviti pojmovno određenje Europske unije, povijest nastanka, ciljevi, pojedine institucije te utjecaj Europske unije na gospodarstvo.

2.1.1. Pojmovno određenje Europske unije

Europska unija (slika 1), engl. „*European Union*“, se može predstaviti kao „*međuvladina i nadnacionalna organizacija 28 europskih država kojoj su ciljevi gospodarska i politička integracija europskoga kontinenta*“[4].

Slika 1. Definicija Europske unije

Izvor: Izrada autora prema: Hrvatska enciklopedija (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.enciklopedija.hr/, [26.07.2018.]

Europska unija utemeljena je 1. studenoga 1993. godine, i to „*ratificiranjem Ugovora u Maastrichtu od strane 12 članica Europske zajednice, tj. Belgije, Danske, Francuske,*

[2] Hrvatska.eu (2018): Hrvatska ukratko, [Internet], raspoloživo na: http://croatia.eu/, [25.07.2018.]
[3] Ibidem.
[4] Hrvatska enciklopedija (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.enciklopedija.hr/, [26.07.2018.]

Njemačke, Grčke, Irske, Italije, Luksemburga, Nizozemske, Portugala, Španjolske i Ujedinjenog Kraljevstva“[5]. Stvaranje Europske unije je u konačnici omogućilo sljedeće:[6]

- sloboda kretanja stanovnika,
- mogućnost življena, rada ili studiranja u bilo kojoj zemlji članici, i
- jedinstveno tržište.

Jedan od daljnjih ciljeva odnosio se i na stvaranje monetarne unije, što je ostvareno uvođenjem jedinstvene valute, odnosno eura, i to 2002. godine. U današnje vrijeme, Europska unije je uvelike proširila svoje granice, a sastoji se od 28 država članica. Monetarna unija je zapravo „*monetarna integracija država članica sa zajedničkom valutom i monetarnom politikom u kojoj postoji visok stupanj koordinacije i ujednačavanja fiskalnih politika kojima se uspostavlja jedinstveno tržište kapitala i jedinstveni platni promet pod vodstvom Europske središnje banke (ECB) u suradnji sa središnjim bankama država članica*“[7].

Također, može se reći kako je monetarna unija zapravo pojam pomoću kojega se predstavlja politika za ostvarivanje ukupne konvergencije gospodarstava svih zemalja članica Europske unije.

2.1.2. Povijest nastanka Europske unije

Povijesno gledajući, integracijski proces Europske unije je započeo Europskom zajednicom za ugljen i čelik, engl. „*European Coal and Steel Community*“ (ESC) koji su 1951. godine na području Pariza osnovali „*Francuska, SR Njemačka, Italija i države Beneluxa*“[8]. 1957. godine, navedene članice su na području Rima osnovale Europsku ekonomsku zajednicu, engl. „*European Economic Community*“ (EEC), i to prvenstveno zbog:[9]

- uspostavljanja zajedničkoga tržišta, i
- uspostavljanja privrednih politika.

[5] Geografija (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.geografija.hr/, [26.07.2018.]
[6] Ibidem.
[7] Struna, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2018): Monetarna unija, [Internet], raspoloživo na: http://struna.ihjj.hr/naziv/monetarna-unija/22932/, [26.07.2018.]
[8] Hrvatska enciklopedija (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.enciklopedija.hr/, [26.07.2018.]
[9] Ibidem.

Što se tiče pokušaja određivanja temeljih „*integracijskih pretpostavki za uspješnost suživota u novonastajućoj i stalno mijenjajućoj, nadnacionalnoj Europskoj uniji, zajedničke temeljne vrijednosti koje dijele stanovnici Europe jedan su od najvažnijih čimbenika*“[10]. Današnje poimanje Europske unije je nastalo zahvaljujući pojedinim predvodnicima i vizionarima, a neki od njih su Konrad Adenauer, Sicco Mansholt, Joseph Bech i Jean Monnet. Naime, bez njihove motivacije i zalaganja, ljudi ne bi „*živjeli u ozračju mira i stabilnosti koje u današnje vrijeme uzimaju zdravo za gotovo*“[11]. Osnivači Europske unije bili su raznoliki, odnosno bili su „*skupina ljudi koji su vjerovali u iste ideale: ujedinjenu Europu mira i blagostanja*“[12].

Cilj osnivanja Europske unije odnosio se na završetak krvavih i učestalih međususjedskih ratova koji su u konačnici prerasli u Drugi svjetski rat. Nadalje, 60 – ih godina 20. stoljeća, došlo je do velikog razdoblja gospodarskog rasta, čemu je naposljetku pridonijelo i „*ukidanje naplaćivanja carinskih nameta u međusobnoj gospodarskoj razmjeni država članica*“[13]. Pristupanjem Ujedinjenog Kraljevstva, Danske i Irske 1. siječnja 1973. godine, ukupni broj država članica se povećao na devet, no „*zbog kratkog, ali surovog arapsko – izraelskog rata u listopadu 1973. godine dolazi do energetske krize i gospodarskih problema u Europi*“[14]. Nadalje, padom Salazarova režima na području Portugala 1974. godine, kao i smrću generala Franca u Španjolskoj 1975. godine, nestaje posljednja preostala desničarska diktatura u Europi. U to vrijeme, regionalnom politikom Europske unije pokrenuta su brojna i značajna ulaganja, i to s temeljnim ciljem „*otvaranja radnih mjesta i izgradnje infrastrukture u siromašnijim područjima*“[15]. Također, dolazi i do jačanja utjecaja Europskog parlamenta, a 1979. godine građani Europske unije prvi puta dobivaju pravo odabira zastupnika u Europskoj parlamentu.

1989. godine dolazi do tzv. „*promjene lica Europe, odnosno do pada Berlinskog zida*“[16]. Naime, padom Berlinskog zida 9. studenog 1989. godine dolazi do velikog političkog prevrata, a nakon 28 godina napokon dolazi i do otvaranja granice između područja Istočne i Zapadne Njemačke, nakon čega ubrzo dolazi i do ujedinjenja Njemačke, i to u listopadu 1990. godine.

[10] Altras Penda, I. (2005): Temeljne vrijednosti Europske Unije – od utopije do stvarnosti, Politička misao, 50 (3), str. 157.
[11] Europska unija (2018): Povijest Europske unije, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [28.07.2018.]
[12] Ibidem.
[13] Ibidem.
[14] Ibidem.
[15] Ibidem.
[16] Europska unija (2018): Jedno tržište bez granica, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [3.08.2018.]

Pad komunizma na području središnje i istočne Europe ponovno je zbližio veliki dio stanovnika, dok je jedinstveno tržište 1993. godine predstavilo „*slobodno kretanje robe, usluga, ljudi i kapitala*“[17]. Gledajući od 2010. godine pa sve do danas, vidljivo je kako je „*Europa teško pogođena svjetskom gospodarskom krizom, te u skladu s tim Europska unija pomaže pojedinim zemljama da se suoče s poteškoćama*“[18]. Europska unija zbog velike svjetske gospodarske krize također uspostavlja i tzv. „*bankovnu uniju*“, i to zbog „*uspostave sigurnijeg i pouzdanijeg bankarskog sektora*“[19]. Europskoj uniji je 2012. godine dodijeljena i Nobelova nagrada za mir, a Republika Hrvatska je 2013. godine postala 28. punopravna članica.

2.1.3. Ciljevi i vrijednosti Europske unije

Europska unija se u današnje vrijeme temelji na određenim načelima, odnosno na načelima koja su zajednička svim zemljama članicama:

- Sloboda
- Demokracija
- Poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda
- Vladavina prava[20]

U skladu s prethodno navedenim načelima, može se reći kako se Europska unija obvezala poštovati temeljna prava koja su zajamčena „*Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih ljudskih sloboda*“ iz 1950. godine, kao i onih prava koja „*izviru*“ iz pojedinih ustavnih tradicija koje su zajedničke državama članicama Europske unije. Stoga, može se reći kako ciljevi Europske unije obuhvaćaju:[21]

- promicanje uravnotežena i održiva gospodarskog i socijalnog napretka,
- potvrdu identiteta Europske unije na međunarodnoj sceni,
- jačanje i zaštitu prava i interesa državljana država članica uvođenjem državljanstva, i
- uspostavu uske suradnje u području unutarnjih poslova.

[17] Europa.eu (2018): The Founding Fathers of the EU, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [28.07.2018.]
[18] Europska unija (2018): Povijest Europske unije, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [28.07.2018.]
[19] Ibidem.
[20] Hrvatska enciklopedija (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.enciklopedija.hr/, [26.07.2018.]
[21] Ibidem.

Primjerice, osobe koje su državljani neke od članica Europske unije, može se reći kako su zapravo i državljani Europske unije. Sukladno tome, potrebno je naglasiti kako „*državljanstvo Europske unije ne zamjenjuje nacionalno državljanstvo, nego ga dopunjava*“[22], a svaki državljanin Europske unije ima pravo slobodno putovati i obitavati na području svih država članica. U odnosu na prethodno navedene ciljeve, države članice dijele vrijednosti Europske unije, i to u društvu u kojemu vladaju „*uključivost, tolerancija, pravda, solidarnost i nediskriminacija*“[23].

Ljudsko dostojanstvo je nepovredivo, dok „*sloboda kretanja pruža građanima pravo na slobodno kretanje i boravak unutar*“[24] Europske unije. Za razliku od prethodno navedenih stavki, funkcioniranje Europske unije temelji se na predstavničkoj demokraciji, dok se jednakost s druge strane odnosi na jednaka prava svih građana pred zakonom. Osnovni temelj Europske unije podrazumijeva i obuhvaća vladavinu prava, dok u konačnici ljudska prava podrazumijevaju „*pravo na slobodu od diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije, pravo na zaštitu osobnih podataka i pravo na pristup pravosuđu*“[25].

Ciljevi i vrijednosti Europske unije su sadržani u „*Ugovoru iz Lisabona*“ te u „*Povelji Europske unije o temeljnim pravima*“.

2.1.4. Institucije Europske unije

Općenito, institucija je „*ustanova koja djeluju u skladu sa strukturalnim značajkama društva, u okviru normi ili običaja*“[26].

Kao što je već u prethodnom dijelu teksta navedeno, Europska unija jest udruženje država članica, te se može reći kako prilikom donošenja zajedničkih odluka obuhvaća tri primarne institucije, a to su „*Vijeće, Europska komisija i Europski parlament*“[27]. Naime, „*iako u Europskoj uniji djeluju još mnoga tijela, agencije ili odbori osobito važni za funkcioniranje*

[22] Ibidem.
[23] Europska unija (2018): Ciljevi i vrijednosti EU – a, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [28.07.2018.]
[24] Ibidem.
[25] Ibidem.
[26] Hrvatski leksikon (2018): Institucija, [Internet], raspoloživo na: https://www.hrleksikon.info/, [28.07.2018.]
[27] Kesner – Škreb, M. (2007): Institucije Europske unije, Financijska teorija i praksa, 31 (1), str. 73.

Europske unije jesu i Europsko vijeće i Europski sud pravde“[28]. U konačnici, pet prethodno navedenih institucija čine temeljne institucije Europske unije.

2.1.5. Utjecaj Europske unije na gospodarstvo

Gledajući s aspekta gospodarstva, glavni problem današnjice podrazumijeva nepostojanje „*određene recepture mjera ekonomske politike kojima bi se uvijek i nužno generirao gospodarski rast, iako postoje spoznaje o tome koji mu uvjeti pogoduju, a koji su mu prepreka*“[29].

Zahvaljujući jedinstvenom tržištu od 28 zemalja, Europska unija se može predstaviti i kao velika svjetska trgovinska sila. Stoga, Europska unija gospodarskom politikom nastoji „*održati rast ulaganjem u promet, energetiku i istraživanje te istodobno svesti na minimum učinak daljnjeg gospodarskog razvoja na okoliš*“[30].

Nadalje, osnovna strategija Europske unije za jačanje konkurentnosti gospodarstva temelji se na „*istraživanju i razvoju, a cilj je da ulaganja u istraživanje i razvoj dostignu ona Sjedinjenih Američkih Država i Japana*“[31]. Također, cilj Europske unije podrazumijeva i promicanje prometnih mreža, no samo onih:[32]

- učinkovitih,
- sigurnih, i
- ekološko prihvatljivih.

Gospodarstvo Europske unije drugo je po veličini na svijetu, i to ukoliko se interpretira kao jedna zemlja. Naime, može se reći kako se gospodarstvo Europske unije sastoji od „*unutarnjeg tržišta mješovitih gospodarstava temeljenih na slobodnom tržištu i naprednim društvenim modelima*“[33]. Okupljene u jednu integraciju, odnosno u 28 zemalja članica, Europska unija predstavlja najznačajnijeg „*svjetskog uvoznika i izvoznika, točnije najveću*

[28] Baldwin, R., Wyplosz, C. (2006): The Econimcs of European Integration, The McGraw – Hill, New York., str. 22.
[29] Rančić, N., Pilipović, O. (2015): Sustav financiranja Europske Unije i njegov utjecaj na gospodarski razvoj Hrvatske, Pravnik, 48 (1), 39.
[30] Europska unija (2018): O Europskoj uniji, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [29.07.2018.]
[31] Ibidem.
[32] Ibidem.
[33] Kesner – Škreb, M. (2007): Institucije Europske unije, Financijska teorija i praksa, 31 (1), str. 73.

svjetsku trgovinsku ekonomiju“[34]. Prethodno navedene tvrdnje su postignute činjenicom kako Europska unija „*prema partnerima nastupa zajednički, i to umjesto da postoji 28 različitih strategija*“[35]. U današnje vrijeme, tržište Europske unije ima preko 500 milijuna stanovnika, a „*pravila poslovanja i trgovine između zemalja članica i sa zemljama ne članicama jasno su određena, a kršenja se kažnjavaju od strane europskih institucija*“[36]. Također, Europska unija se može interpretirati i kao najznačajniji partner brojnih zemalja u razvoju kojima osigurava uvoz, i to stavljajući se iznad Sjedinjenih Američkih Država po važnosti.

Izuzevši naftu, „*Europska unija uveze više iz zemalja u razvoju od Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, Japana i Kine zajedno*“[37]. Osnovna pravila odvijanja trgovine, i to gledajući na globalnoj razini, određena su politikom Svjetske trgovinske organizacije, engl. „*World Trade Organization*“ (WTO), „*koja se bavi pravilima trgovine između zemalja, rješava konflikte i služi kao forum za bilateralne i multilateralne pregovore*“[38]. Također, može se reći kako Svjetska trgovinska organizacija vodi i statistiku o razini razmjene robe i komercijalnih usluga. Također, potrebno je napomenuti kako se „*više od 64% ukupne trgovine država članica odvija unutar Europske unije, a premda u Europskoj uniji živi samo 6,9% svjetskog stanovništva, trgovina Europske unije s ostatkom svijeta čini približno 15,6% svjetskog uvoza i izvoza*“[39]. Gledajući na razdoblje od 2016. godine, može se reći kako su države članice Europske unije imale „*drugi po veličini udio u svjetskom uvozu i izvozu dobara, odnosno njihov je izvoz dosegnuo 15,6% ukupnog svjetskog izvoza, iako je Kina 2014. godine nadmašila taj postotak prvi put otkad postoji Europska unija*“[40].

[34] European Commission (2018): EU position in world trade, [Internet], raspoloživo na: http://ec.europa.eu/, [14.09.2018.]
[35] Ibidem.
[36] Europska unija (2018): O Europskoj uniji, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [29.07.2018.]
[37] European Commission (2018): EU position in world trade, [Internet], raspoloživo na: http://ec.europa.eu/, [14.09.2018.]
[38] WTO (2018): The European Union and the WTO, [Internet], raspoloživo na: https://www.wto.org/, [14.09.2018.]
[39] Europska unija (2018): Gospodarstvo, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [14.09.2018.]
[40] Ibidem.

Isto tako, veliki utjecaj na gospodarstvo imaju i strukturni te investicijski fondovi Europske unije[41]:

- Kohezijski fond
- Europdki fond za regionalni razvoj
- Europski socijalni fond
- Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
- Europski fond za ribarstvo

Svi prethodno prikazani fondovi namijenjeni su „*isključivo državama članicama Europske unije i svima se upravlja iz država članica, što znači da utrošak sredstava planiraju pojedine države članice i da se utroščima upravlja iz država članica (a ne iz Europske unije)*“[42].

Način na koji će se trošiti sredstva iz pojedinih fondova planira svaka država članica Europske unije za sebe, i to sukladno strateškim ciljevima Europske unije. Naime, potrebno je naglasiti kako se planiranje „*odvija prije početka sedmogodišnjeg ciklusa, a odnosi se na čitavo razdoblje do 2020. godine*“[43]. Navedeni proces se može nazvati i predstaviti kao „*programiranje*“, a koordinira ga Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, i to uz suradnju ostalih županija i ministarstava. Važno je naglasiti da su sredstva koja se daju projektima iz fondova bespovratna, odnosno ne nose nikakve dodatne troškove.

Stoga, može se reći kako su fondovi Europske unije zapravo sredstva koja se daju iz proračuna Europske unije, odnosno sredstva koja pružaju brojne mogućnosti cjelokupnom razvoju gospodarstva, neovisno o tome radi li se o privatnom ili javnom sektoru. Stoga, Europska unija kroz razne programe nastoji poboljšati, unaprijediti i osigurati razvoj svih svojih članica. Isto tako, „*Europska unija je tijekom godina razvila širok spektar mogućnosti financiranja kroz fondove Europske unije*“[44], i to prvenstveno kako bi pomogla manje razvijenima regijama i ojačala konkurentnost.

[41] : Rančić, N., Pilipović, O. (2015): Sustav financiranja Europske Unije i njegov utjecaj na gospodarski razvoj Hrvatske, Pravnik, 48 (1), 49. str.
[42] Ibidem., str. 49.
[43] Ibidem., str. 50.
[44] Europska unija (2018): Gospodarstvo, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [14.09.2018.]

2.2. Članstvo Republike Hrvatske

Od samih početaka integracijskih procesa pa sve do danas, „*postojala je mogućnost da svaka europska država zatraži članstvo u Europskoj uniji*“[45]. S vremenom, Europska unija je pobliže definirala pojedine uvjete koje moraju ispunjavati kandidati za članstvo.

Zahtjev za članstvo može podnijeti svaka europska država čije uređenje počiva na načelima „*poštivanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava te prava manjina*“[46]. U današnje vrijeme postoje kriteriji koje svi budući kandidati, odnosno sve zemlje članice Europske unije moraju ispunjavati[47]:

- Politički
- Gospodarski
- Pravni

Republika Hrvatska je najmlađa, odnosno 28. članica Europske unije, a pristupila je 1. srpnja 2013. godine, i to u „*toku šestog proširenja, koje je znakovito po tome što je u Europsku uniju tada pristupila jedino Republika Hrvatska*“[48]. Za sam postupak pristupanja se može reći kako je to zapravo posljedica „*višegodišnjeg napornog i složenog pregovaranja, te dubokih promjena koje su povodom toga nastale*“[49]. Republika Hrvatska spada u red tzv. „*siromašnijih*“ država članica, a s obzirom kako je Europska unija „*utemeljena na važnom načelu solidarnosti, pozicija Republike Hrvatske je takva da može, za duže vrijeme, zadržati status neto primatelja potpore iz proračuna Europske unije odnosno iz strukturnih i razvojnih fondova*“[50].

Potpora Europske unije Republici Hrvatskoj započela je još tijekom razdoblja rata i tranzicije nakon ratnih sukoba, tj. početkom 90 – ih godina prošloga stoljeća.

2.2.1. Kriteriji za članstvo i put prema Europskoj uniji

[45] Brigljević, K., Brnčić, A., Leppee, P., Mošnja, I. (2012): Hrvatska na putu u Europsku uniju: od kandidature do članstva, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Zagreb., str. 6.
[46] Ibidem., str. 6.
[47] Ibidem., str. 6.
[48] Rančić, N., Pilipović, O. (2015): Sustav financiranja Europske Unije i njegov utjecaj na gospodarski razvoj Hrvatske, Pravnik, 48 (1), 42.
[49] Ibidem., str. 42.
[50] Ibidem., str. 42.

Kriterije za članstvo Republike Hrvatske donijelo je Europsko vijeće u Kopenhagenu 22. lipnja 1993. godine, a podrazumijevali su četiri međusobno povezana kriterija:

- politički,
- gospodarski,
- pravni, i
- administrativni.

Politički kriterij navodi „*stabilnost institucija koje osiguravaju demokraciju, vladavinu prava, poštivanje ljudskih prava i prava manjina, te prihvaćanje političkih ciljeva*“[51] Europske unije. Gospodarski kriteriji obuhvaćaju postojanje djelotvornog tržišnog gospodarstva, kao i sposobnost pojedinih tržišnih čimbenika da se nose s konkurentskim pritiscima i tržišnim zakonitostima na području Europske unije. Pravni kriteriji obuhvaćaju „*usvajanje pravne stečevine Europske unije, dok administrativni kriteriji dovode do prilagodbe „odgovarajućih administrativnih struktura, i to zbog ispunjenja uvjeta za postupnu i skladnu integraciju te stvaranje učinkovitog sustava državne uprave koji će omogućiti usvajanje i provedbu pravne stečevine*“[52].

Nadalje, zahtjev za učlanjenje u Europsku uniju Vijeću podnosi „*predsjednik države i/ili predsjednik vlade države kandidata, a uz zahtjev se obično prilaže dokument u kojemu se navode postignuća države podnositeljice u procesu približavanja Europskoj uniji*“[53]. U zahtjevu za učlanjenje potrebno je navesti:[54]

- europsku pripadnost države podnositeljice zahtjeva,
- dokaz da je uključivanje u Europsku uniju politički cilj države podnositeljice zahtjeva,
- spremnost prihvaćanja svih ciljeva Europske unije, kao i obveza koje proizlaze iz članstva u Europskoj uniji.

[51] Rudolfi, D., Vrdoljak, I. (2005): Europska unija i Republika Hrvatska, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split., str. 5.
[52] Ibidem., str. 5 – 6.
[53] Europska unija (2018): O Europskoj uniji, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [29.07.2018.]
[54] Rudolfi, D., Vrdoljak, I. (2005): Europska unija i Republika Hrvatska, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split., str. 6 – 7.

Nakon predanog zahtjeva, Vijeće zahtjev upućuje na razmatranje Europskome vijeću, odnosno poziva Europsku komisiju da izrazi mišljenje o zahtjevu za članstvo, kao i samo mišljenje o tome je li „*država podnositeljica spremna prihvatiti i ispunjavati uvjete za članstvo u Europskoj uniji*“[55]. U većini slučajeva, postupak donošenja mišljenja traje oko godinu dana. Na temelju dobivenih odgovora i podataka, i to iz drugih izvora, Komisija u konačnici donosi:[56]

- mišljenje o stanju i mogućnostima države podnositeljice zahtjeva glede ispunjavanja uvjeta za članstvo, i
- preporuku o otvaranju pregovora o pristupanju Europskoj uniji.

Ukoliko je mišljenje o zahtjevu pozitivno, država stječe status kandidata za članstvo u Europskoj uniji, te se na taj način otvaraju pregovori o članstvu s Europskom unijom. Naime, tijekom pregovora se određuju i pojedini uvjeti priključivanja države Europskoj uniji, a odnose se na donošenje, primjenu i provedbu propisa Europske unije.

2.2.2. Kronologija pregovora o pristupanju

Pregovori Republike Hrvatske za pristupanje Europskoj uniji su formalno započeli „*3. listopada 2005. godine, i to na prvoj sjednici međuvladine konferencije između članica*“[57] Europske unije i Republike Hrvatske. U to vrijeme, odnosno u očekivanju datuma početka pregovora, suglasnost svih parlamentarnih stranaka u Republici Hrvatskoj o pridruživanju Europskoj uniji, Hrvatski sabor potvrdio je usvajanjem „*Izjave hrvatskih parlamentarnih stranaka o početku pregovora Hrvatske i Europske unije*“ u prosincu 2004. godine, kao i usvajanjem „*Deklaracije o temeljnim načelima pregovora za punopravno članstvo Hrvatske u Europskoj uniji*“ u siječnju 2005. godine.

Kronologija pregovora o pristupanju Republike Hrvatske podrazumijeva pet izvješća o napretku, a u nastavku teksta završnog rada, analizirat će se i interpretirati svako od navedenih izvješća.

[55] Hrvatska enciklopedija (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.enciklopedija.hr/, [26.07.2018.]
[56] Ibidem.
[57] Sabor (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.sabor.hr/, [1.08.2018.]

Prvo izvješće o napretku podrazumijeva vremensko razdoblje od travnja 2004. pa sve do rujna 2005. godine, a u njemu je „*ocijenjeno da nema velikih teškoća u ispunjavanju političkih kriterija, te da je Republika Hrvatska zemlja s djelotvornim tržišnim gospodarstvom koja će se, ako nastavi s reformama, uspješno nositi s europskom konkurencijom*“[58]. Potrebno je naglasiti kako su pozitivni pomaci utvrđeni u položaju nacionalnih manjina, sudstva i regionalne suradnje.

Drugo izvješće o napretku objavljeno je 8. studenog 2006. godine, a „*istaknuto je da Republika Hrvatska napreduje u mnogim područjima, no da je to napredovanje sporo, što se posebice odnosilo na povratak izbjeglica i prava nacionalnih manjina*“[59]. Ustanovljeno je također i da je Republika Hrvatska zapravo zemlja s „*djelotvornim tržišnim gospodarstvom, niskom inflacijom i stabilnim tečajem, dok je najviše kritika dobiveno za sporost u suzbijanju korupcije, veliki vanjski dug, trgovački deficit, te sporu strukturnu reformu*“[60].

Europska komisija je svoje treće izvješće o napretku objavila 6. studenog 2007. godine, a u njemu je ocijenjeno kako pregovori s Republikom Hrvatskom dobro napreduju, odnosno da dolaze u konačnu fazu. Kao i u prethodnom izvješću, od Republike Hrvatske se tražio pojačan napor, i to u poboljšanju statusa manjinskih prava i povratka izbjeglica. U to vrijeme, Republika Hrvatska je još jednom upozorena na „*vanjski deficit koji bi mogao imati utjecaja i na makroekonomsku stabilnost, koja je označena kao stabilna, uključujući i nisku inflaciju*“[61].

Četvrto izvješće o napretku Republike Hrvatske, Europska komisija je objavila 5. studenog 2008. godine, a obuhvatilo je razdoblje od 1. listopada 2007. pa sve do 3. listopada 2008. godine. Prethodno navedenim izvješćem je ocijenjeno kako je „*ostvaren napredak u reformi državne uprave, ali da su pravni temelji za izgradnju moderne države još nepotpuni*“[62].

Peto izvješće o napretku Republike Hrvatske objavljeno je 14. listopada 2009. godine, a u njemu je obuhvaćeno „*razdoblje od početka listopada 2008. godine pa do sredine rujna 2009. godine*“[63]. Ocijenjeno je da kako je provedba „*Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju*“ bila neujednačena, odnosno Republika Hrvatska nije u pojedinim poglavljima napredovala u skladu s planovima (pravosuđe, ljudska prava, tržišno natjecanje i prometna politika).

[58] Europa.eu (2018): Europski program sigurnosti, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [1.08.2018.]
[59] Ibidem.
[60] Ibidem.
[61] Ibidem.
[62] Altras Penda, I. (2005): Temeljne vrijednosti Europske Unije – od utopije do stvarnosti, Politička misao, 50 (3), str. 162.
[63] Europa.eu (2018): Europski program sigurnosti, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [1.08.2018.]

Na kraju, 9. ožujka 2012. godine, Sabor Republike Hrvatske jednoglasno je potvrdio pristupni ugovor između Republike Hrvatske i Europske unije, i to nakon dugotrajnog procesa i problema koje je Republika Hrvatska morala proći na svom putu prema Europskoj uniji.

2.2.3. Očekivanja od ulaska u Europsku uniju

U današnje vrijeme, Republika Hrvatska ima brojne probleme, i to gledajući s gospodarskog aspekta, no ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniji, smatralo se kako će doći do poboljšanja:[64]

- bruto domaćeg proizvoda,
- zaposlenosti,
- socijalnih razlika među stanovništvom,
- deficita u međunarodnoj razmjeni,
- javnog duga.

Republiku Hrvatsku na razvojnom putu dodatno su usporavale i „*niska stopa domaće štednje i investicija, nizak udio međunarodne razmjene, nedovoljno ulaganje u ljudski kapital, niska razina konkurentnosti, vladavine prava, zaštite vjerovnika i korupcija*“[65]. S druge strane, može se reći kako je dugoročni uravnoteženi rast, odnosno razvitak privrede Republike Hrvatske, moguće osigurati „*njezinim prerastanjem u otvorenu, izvozno orijentiranu tržišnu privredu*“[66]. Naime, pitanje otvorenosti privrede prema određenim odnosima s inozemstvom za sobom povlači i problem „*analize položaja, udjela i utjecaja na samu međunarodnu razmjenu u kojoj neka zemlja želi aktivno sudjelovati, posebice u svjetlu sve izraženije globalizacije financijskih tržišta i internacionalizaciju proizvodnje s jedne i regionalizaciji svjetskog tržišta s druge strane*“[67].

S obzirom na činjenicu kako Republika Hrvatska ne može utjecati na tzv. „*nemilosrdne*“ uvjete koji vladaju na svjetskom tržištu, ona svoju makroekonomsku politiku mora što bolje prilagoditi izvoznoj orijentaciji, i to prvenstveno kroz maksimalnu efikasnost proizvodnje zbog povećanja konkurentnosti.

[64] Rančić, N., Pilipović, O. (2015): Sustav financiranja Europske Unije i njegov utjecaj na gospodarski razvoj Hrvatske, Pravnik, 48 (1), 37. str.
[65] Ibidem., str. 37.
[66] Ibidem., str. 40.
[67] Ibidem., str. 40.

2.2.4. Prednosti i nedostatci ulaska

Republika Hrvatska u današnje vrijeme svojim jedinstvenim nacionalnim identitetom, odnosno brojim posebnostima, obogaćuje europsku raznolikost. Nacionalni identitet Republike Hrvatske nije ni „*potisnut ni nadomješten europskim identitetom, upravo suprotno, identitet Republike Hrvatske je dopunio i obogatio europski, a hrvatski jezik postao je ravnopravni službeni jezik Europske unije*“[68]. Svaki hrvatski državljanin, i to kao europski građanin, ima „*pravo slobodno putovati i živjeti na području svih država članica, odnosno ima pravo glasa na lokalnim izborima u bilo kojoj državi članici u kojoj živi, može dobiti zaštitu veleposlanstva bilo koje države članice ukoliko nema hrvatskog veleposlanstva, i to u svim državama ne – članicama Europske unije*“[69].

Republika Hrvatska, kao punopravna članica Europske unije, poprilično aktivno sudjeluje u donošenju odluka na europskoj razini, pri čemu „*vlastite interese može zastupati bolje nego što bi to bio slučaj da je ostala izvan Europske unije*[70]“. Prednosti ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju obuhvaćaju sljedeće:[71]

- financije,
- gospodarstvo,
- poljoprivredu,
- obrazovanje, i
- kohezijsku politiku.

Za razliku od navedenih prednosti, članstvo Republike Hrvatske u Europskoj uniji ima i nedostataka. Unatoč činjenici što Republika Hrvatska dobiva više sredstava nego što daje u proračun Europske unije, „*ukoliko neće valjano i pravilno pripremiti projekte i dokumentaciju, dobivena će sredstva morati vratiti*“[72].

Isto tako, zbog učinka krize se ne može očekivati nagli gospodarski rast i povećanje trgovine, dok nedostatak Europske unije u smislu „*sudjelovanja građana podrazumijeva činjenicu da su previše udaljeni od europske birokracije budući da mogu birati svoje predstavnike u*

[68] Prgoment, J. (2004): Hrvatski identitet u Europskoj uniji, Revija za socijalnu politiku, Vol. 11, No. 1, str. 112.
[69] Ibidem., str. 112.
[70] Europa.eu (2018): Europski program sigurnosti, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [1.08.2018.]
[71] Poslovni savjetnik (2018): Prednosti i mane ulaska u Europsku uniju, [Internet], raspoloživo na: http://www.poslovni-savjetnik.com/, [1.08.2018.]
[72] Ibidem.

Europskom parlamentu, no Europski parlament nema presudnu riječ u definiranju politika“[73]. Zbog otvaranja tržišta rada, Republici Hrvatskoj prijete velike migracije, što znači da će izgubiti određeni postotak visokokvalificirane radne snage koji će otići u druge, odnosno u bolje stojeće zemlje Europske unije.

[73] Ibidem.

3. UTJECAJ ČLANSTVA NA GOSPODARSTVO, TRŽIŠTE I BRUTO DOMAĆI PROIZVOD

U ovom poglavlju završnog rada analizirat će se utjecaj članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji, i to gledajući s aspekta gospodarstva, tržišta i bruto domaćeg proizvoda.

3.1. Utjecaj članstva na gospodarstvo

Gospodarstvo, u najširem smislu riječi, u današnje vrijeme predstavlja „*razboritu uporabu dobara i mogućnosti*“[74], što obuhvaća njihovo pribavljanje, proizvodnju, uvećanje, djelatnosti, pravila i institucije.

Pristupanje Republike Hrvatske Europskoj uniji imao je velikog utjecaja na cjelokupno gospodarstvo zemlje, što se prvenstveno odnosi na:[75]

- slobodne zone trgovine (statički gospodarski učinci), i
- trgovinsku razmjenu (dinamički gospodarski učinci).

Također, pristupanjem Europskoj uniji došlo je i do znanstveno – tehnološkog razvoja zemlje, kao i brojnih inozemnih investicija. Priključenje Europskoj uniji potaknulo je navedena područja razvoja, što je u konačnici i osiguralo gospodarski rast u određenim segmentima, te politički razvoj zemlje.

3.2. Utjecaj članstva na tržište

Općenito, tržište predstavlja „*ukupnost odnosa ponude i potražnje koje se na određenom prostoru i u određeno vrijeme uspostavljaju u svrhu razmjene roba i usluga*“[76].

Kako bi na određenom tržištu uopće i došlo do razmjene, potrebno je da predmet razmjene ima određenu vrijednost koja se u konačnici izražava preko cijene.

[74] Baletić, Z. (1995): Ekonomski leksikon, Masmedia, Zagreb., str. 22.
[75] Vizjak, A. (2001): Gospodarske koristi od suradnje Republike Hrvatske i Europske unije, Ekonomski pregled, 52 (7 – 8), str. 856.
[76] Edukacija (2018): Pojam, klasifikacija i funkcije tržišta, [Internet], raspoloživo na: http://edukacija.rs/, [3.08.2018.]

3.2.1. Slobodno europsko tržište

Slobodno europsko tržište se može definirati kao jedinstveno tržište bez granica, odnosno tržište na kojemu se „*ljudi, roba, usluge i novac mogu kretati na području Europske unije jednako slobodno kao unutar jedne države*“[77]. Stoga, može se reći kako ključnu i temeljnu ulogu pojedinih prepreka trgovini ima uzajamno priznavanje, dok građani Europske unije mogu nesmetano:

- studirati,
- živjeti,
- kupovati,
- raditi, i
- umiroviti se jednako slobodno kao unutar jedne države.

U cilju stvaranja jedinstvenog tržišta Europske unije „*uklonjene su stotine tehničkih, zakonskih i birokratskih prepreka slobodnoj trgovini i slobodnom kretanju među državama članicama*“[78] Europske unije. Brojna su poduzeća proširila svoje poslovanje, a zahvaljujući tržišnom poslovanju, došlo je i do velikog pada cijena. „*pomoću raznih europskih tijela nadležnih za tržišno natjecanje i regulatornih tijela, Europska unija osigurava da povećane slobode ne narušavaju*“[79] sljedeće:

- pravednost,
- zaštitu potrošača, i
- ekološku održivost.

U današnje vrijeme, mnogobrojna poduzeća koja posluju na području Europske unije „*imaju neograničen pristup gotovo 500 milijuna potrošača, zahvaljujući kojima mogu ostati konkurentna, dok je jedinstveno tržište također privlačno i stranim ulagačima*“[80]. Gospodarska integracija može također biti velika prednost i u razdoblju recesije, i to iz razloga jer se njome državama članicama Europske unije omogućuje da i dalje „*međusobno trguju te da uvode protekcionističke mjere*“[81]. Protekcionističke mjere obuhvaćaju „*mjere za*

[77] Europska unija (2018): Jedno tržište bez granica, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [3.08.2018.]
[78] Ibidem.
[79] Ibidem.
[80] Ibidem.
[81] Ibidem.

poticanje ekonomskog rasta, zaposlenosti i tehnološkog napretka“[82]. Isto tako, potrebno je naglasiti kako je tržište financijskih usluga poseban slučaj, dok „*nadziranjem financijskih institucija, reguliranjem složenih financijskih proizvoda i uvođenjem zahtjeva za povećanjem kapitala banaka*“[83] Europska unija želi izgraditi snažan i siguran financijski sektor.

3.2.2. Konkurentnije poslovanje

Konkurentska sposobnost, a samim time i postizanje konkurentske prednosti, podrazumijeva važnu stavku strateškog djelovanja poduzeća. Kao jedna od osnovnih razlika između uspješnih i neuspješnih poslovnih organizacija navodi se posjedovanje konkurentske prednosti. U situaciji kada organizacije nisu zadovoljne pozicijom svoga proizvoda, ili marke, može se provesti repozicioniranje, što se naposljetku odnosi na utvrđivanje i određivanje nove pozicije na tržištu. Konkurentsku prednost ne mora imati samo jedna organizacija unutar industrije, nego je može posjedovati više njih, što naposljetku dovodi do zaključka da se prednost može ostvariti na različite načine.[84]

Ocjena konkurentnosti hrvatskog gospodarstva donosi se na temelju analize kretanja bruto domaćeg proizvoda, putem „*GCI*“ indeksa konkurentnosti hrvatskog gospodarstva te „*WB*“ indeksa konkurentnosti Svjetske banke.

3.2.3. Povećanje investicija

„*...investicijska potrošnja predstavlja i jednu od komponenti izračuna bruto domaćeg proizvoda, što jasno ukazuje na važnost za gospodarski rast*“[85]. Smanjenjem cijene kapitala, i to sukladno mjerama fiskalne politike, dolazi do znatnog povećanja potražnje za investicijama. Također, na prethodno navedeni način dolazi i do povećanja vlastitih fondova za financiranje investicija.

Što se tiče sektorskog pristupa utjecaju investicija na gospodarski rast, može se reći da „*održivi gospodarski rast, teritorijalna, ekonomska i socijalna kohezija predstavljaju dugoročne razvojne izazove Europske unije*“[86]. Naime, brojna izvješća Europske unije

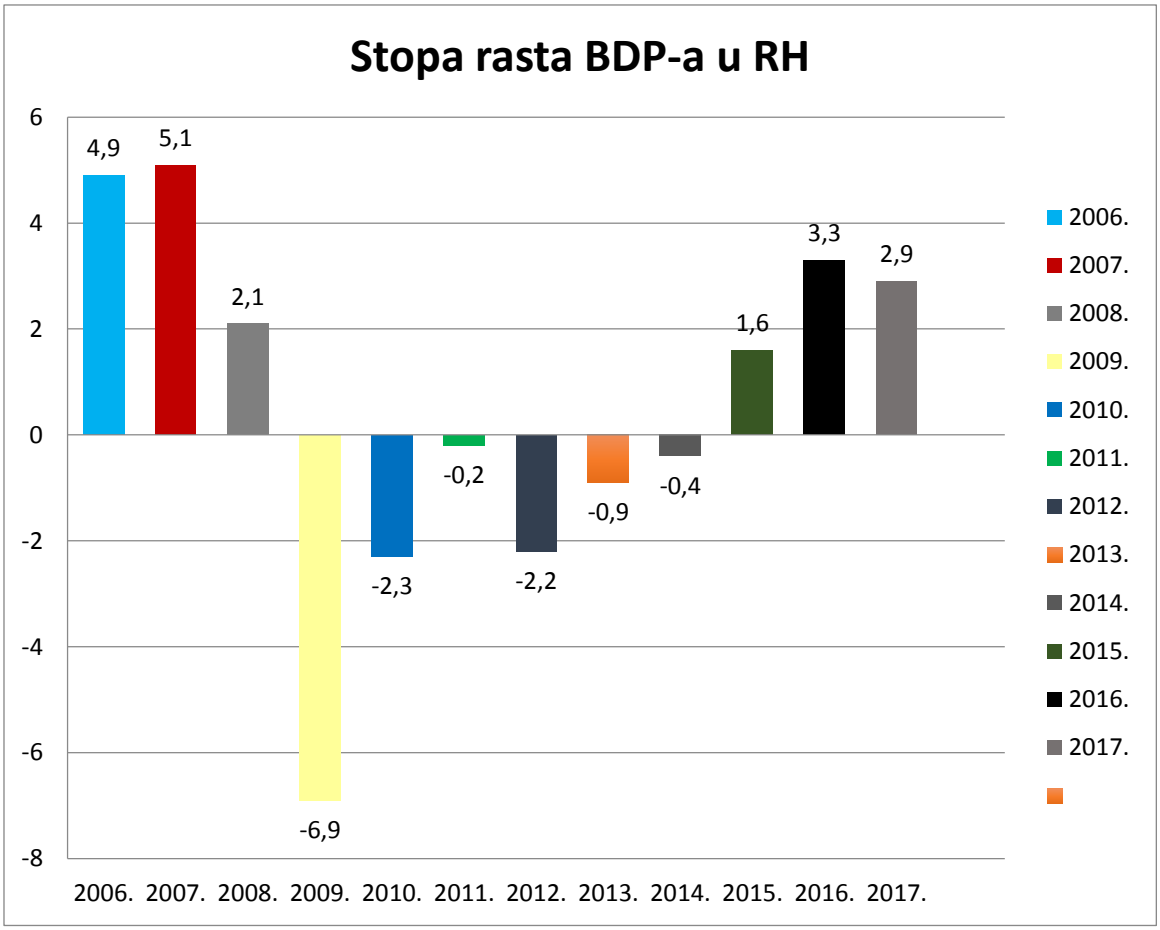
[82] Hrvatska enciklopedija (2018): Protekcionizam, [Internet], raspoloživo na: http://www.enciklopedija.hr/, [14.09.2018.]
[83] Europska unija (2018): Ciljevi i vrijednosti EU – a, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [28.07.2018.]
[84] Talaja, A. (2013): Adaptivna sposobnost, konkurentska prednost i performanse poduzeća, Ekonomski pregled, 64 (1), str. 49.
[85] Vukšić, G. (2006): Veza koja nedostaje: kako povezati razvoj tržišta kapitala i gospodarski rast, Financijska teorija i praka, 30 (3), str. 301.
[86] Hrvatska znanstvena bibliografija (2018): Čimbenici regionalnog razvoja i regionalnih nejednakosti u Republici Hrvatskoj, [Internet], raspoloživo na: https://bib.irb.hr/, [14.09.2018.]

izdvajaju sektorske čimbenike kao važne faktore kojima se postižu navedeni određeni razvojni izazovi, dok nepovoljna sektorska struktura, i to uz manjak inovacijskih kapaciteta, predstavlja slabu konkurentnost pojedine zemlje, tj. određene regije.

4. USPOREDBA REPUBLIKE HRVATSKE S ČLANICAMA EUROPSKE UNIJE

U ovom poglavlju završnog rada predstavit će se usporedba Republike Hrvatske s Češkom, Slovačkom, Slovenijom, Mađarskom i Poljskom, i to kao punopravnim članicama Europske unije.

U nastavku, na grafikonu 1, prikazana je stopa rasta bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske od 2006. do 2017. godine.

Grafikon 1. Stopa rasta bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske od 2006. do 2017. godine

Izvor: Izrada autora prema: Državni zavod za statistiku (2018): Bruto domaći proizvod, [Internet], raspoloživo na: https://www.dzs.hr/, [3.08.2018.]

Analiza kretanja stope rasta, odnosno pada bruto domaćeg proizvoda ukazuje na činjenicu kako je gospodarstvo Republike Hrvatske bilježilo rast sve od 2006. pa do 2008. godine, dok je rast 2008. godine počeo značajno usporavati.

Naime, sve od 2009. pa do do 2014. godine, promatrano gospodarstvo je bilježilo kontinuirani pad vrijednosti bruto domaćeg proizvodnja, dok je najveći pad od -6,9% zabilježen 2009. godine. Od 2015. pa sve do 2017. godine, vidljiv je kontinuirani rast bruto domaćeg proizvoda. Strukturni problemi gospodarstva Republike Hrvatske koji su prepreka snažnijem gospodarskom rastu i razvoju konkurentnosti su:

- neravnoteža između ponude i potražnje na tržištu rada,
- visoke vanjske obveze,
- pad izvoznih rezultata,
- visoke zaduženosti poduzeća, i
- brzi rast duga opće države.

Može se reći kako su Češka, Slovačka, Slovenija, Mađarska i Poljska odabrane za usporedbu s Republikom Hrvatskom zbog toga što su sve navedene tranzicijske zemlje, odnosno sve navedene zemlje su pristupile Europskoj uniji iste, tj. 2004. godine. Tranzicija se može definirati kao termin kojim se označavaju tranzicijske zemlje, odnosno zemlje koje su u prijelazu iz komandnog u tržišno gospodarstvo. Početkom 90 – ih godina prošloga stoljeća, sve prethodno navedene zemlje u tranziciji prolazile kroz tešku tranzicijsku krizu koja se manifestirala padom:[87]

- proizvodnje,
- potrošnje,
- zaposlenosti,
- proizvodnosti, i
- standarda življenja u cjelini-

Također, u navedenim zemljama kriza se manifestirala i snažnim porastom cijena i troškova života, kao i jačanjem cjelokupnih inflacijskih trendova. Dakle, sve prethodno navedene stavke su se odvijale u uvjetima snažnog raslojavanja stanovništva, i to prvenstveno u „*smislu*

[87] Veselica, V., Vojnić, D. (2000): Europske zemlje u tranziciji na pragu XXI. stoljeća. Gdje je Hrvatska? – Quo Vadis Croatia, Ekonomski pregled, 51 (9 – 10), str. 830.

naglog bogaćenja manjine i brzog osiromašivanja većine“[88]. Normalna su pojava prilikom takvih procesa i velike društvene tenzije.

U nastavku, u tablici 1, prikazana je stopa rasta bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske i drugih promatranih tranzicijskih zemalja u prvih 5 godina članstva.

STOPA RASTA BRUTO DOMAĆEG PROIZVODA					
RH	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
	-0,9	-0,4	1,6	3,3	2,9
Češka	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
	4,9	6,4	6,9	5,5	2,7
Slovačka	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
	5,2	6,5	8,3	10,7	5,4
Slovenija	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
	4,4	4,0	5,7	6,9	3,3
Mađarska	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
	4,8	4,3	4,0	0,5	0,9
Poljska	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
	5,1	3,5	6,2	7,2	3,9

Tablica 1. Stopa rasta bruto domaćeg proizvoda promatranih zemalja

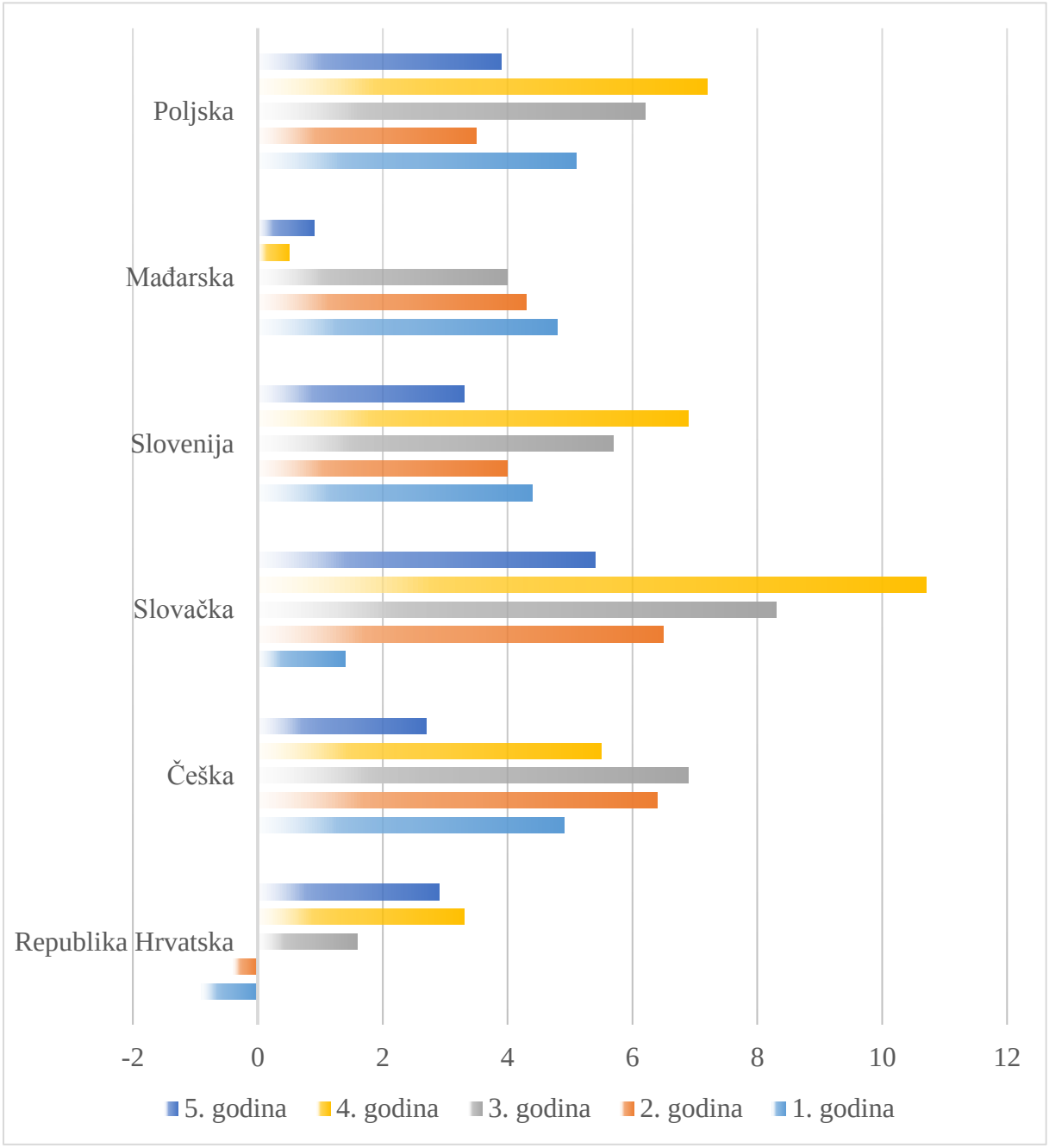
Izvor: Izrada autora prema: Eurostat (2018): File: Real GDP growth, [Internet], raspoloživo na: https://ec.europa.eu/, [15.09.2018.]

Na prethodnoj tablici je vidljivo kako su sve zemlje, osim Republike Hrvatske, pristupile Europskoj uniji 2004. godine.

[88] Ibidem., str. 830.

Naime, Republika Hrvatska je država članica Europske unije od 1. srpnja 2013., dok su Češka, Slovačka, Slovenija, Mađarska i Poljska postale članicama Europske unije 1. svibnja 2005. godine.

U nastavku, na grafikonu 2, prikazana stopa bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske usporedno s drugim tranzicijskim zemljama u prvih 5 godina članstva.

Grafikon 2. Stopa rasta bruto domaćeg proizvoda promatranih zemalja

Izvor: Izrada autora prema: Eurostat (2018): File: Real GDP growth, [Internet], raspoloživo na: https://ec.europa.eu/, [15.09.2018.]

Na temelju kretanja stope rasta bruto domaćeg proizvoda promatranih zemalja, i to u prvih 5 godina članstva u Europskoj uniji, može se zaključiti kako je jedino u Republici Hrvatskoj vidljiv pad stope bruto domaćeg proizvoda, i to u prve dvije godine, dok je u narednim godina stopa kretanja bruto domaćeg proizvodnja pozitivna. Naime, za niti jednu promatranu zemlju se ne može reći da je doživjela kontinuirani rast stope bruto domaćeg proizvoda u prvih 5 godina članstva.

Što se tiče Češke, vidljivo je kako stopa bruto domaćeg proizvoda raste u prve tri promatrane godine, dok u ostale dvije kontinuirano pada, a najveća stopa je zabilježena 2006. godine (6,9%). U odnosu na Češku, stopa rasta bruto domaćeg proizvoda na području Slovačke doživjela je kontinuirani, odnosno značajan rast u prve četiri promatrane godine, dok je za zadnju godinu vidljiv pad, a najveća stopa je iznosila 10,7% i to 2007. godine. U Sloveniji je stopa rasta bruto domaćeg proizvoda bila najviše 2007. godine (6,9%) i najmanja 2008. (3,3%) – utjecaj velike ekonomske krize. Za Mađarsku je karakterističan pad bruto domaćeg proizvoda u 2007. (0,5%) i 2008. (0,9%) godini, i to iz razloga jer je najveća stopa u promatranom periodu zabilježena 2004. godine (4,8%). I u konačnici, najveća stopa rasta bruto domaćeg proizvoda u Poljskoj je zabilježena 2007. godine i iznosila je 7,2%.

5. ZAKLJUČAK

Europska unija je međuvladina i nadnacionalna organizacija 28 europskih država kojoj su ciljevi gospodarska i politička integracija europskoga kontinenta. Europska unija utemeljena 1. studenoga 1993. godine, i to ratificiranjem Ugovora u Maastrichtu od strane 12 članica Europske zajednice. Globalno, gospodarstvo Europske unije drugo je po veličini na svijetu, i to ukoliko se interpretira kao jedna zemlja, i to u nominalnom smislu te prema paritetu kupovne moći.

Republika Hrvatska je najmlađa, odnosno 28. članica Europske unije, a pristupila je 1. srpnja 2013. godine, i to u toku šestog proširenja, koje je znakovito po tome što je u Europsku uniju tada pristupila jedino Republika Hrvatska.

Može se reći kako prednosti ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju obuhvaćaju financije, gospodarstvo, poljoprivredu, obrazovanje i kohezijsku politiku. Zbog velikog učinka ekonomske krize se ne može na području Republike Hrvatske očekivati nagli gospodarski rast i povećanje trgovine, dok nedostatak Europske unije u smislu sudjelovanja građana podrazumijeva činjenicu da su previše udaljeni od europske.

Usporedba stope rasta, tj. pada bruto domaćeg proizvoda u Republici Hrvatskoj i ostalim tranzicijskim zemljama (Češka, Slovačka, Slovenija, Mađarska i Poljska) upućuje na kako su pojedini strukturni problemi gospodarstva Republike Hrvatske i globalna gospodarska kriza imali veći utjecaj na pad bruto domaćeg proizvoda u odnosu na probleme ostalih zemalja članica.

5 godina je prekratak period za donijeti pravi zaključak o tome je li Republika Hrvatska napravila dobar potez pristupanjem Europskoj Uniji. Gospodarstvo je još bilo u fazi oporavka od velike globalne gospodarske krize za vrijeme učlanjenja, a tu je i eventualno konverzija valute na Euro koja će, ukoliko bude uvedena, imati znatan utjecaj na gospodarstvo. Možemo se nadati da će se nastaviti trend rasta BDP-a posljednje 3 godine te da će nam mogućnosti Europske Unije pomoći pri smanjenju strukturnih problema gospodarstva Republike Hrvatske.

LITERATURA

1. Altras Penda, I. (2005): Temeljne vrijednosti Europske Unije – od utopije do stvarnosti, Politička misao, 50 (3), str. 157 – 172.
2. Baldwin, R., Wyplosz, C. (2006): The Econimcs of European Integration, The McGraw – Hill, New York.
3. Baletić, Z. (1995): Ekonomski leksikon, Masmedia, Zagreb.
4. Brigljević, K., Brnčić, A., Leppee, P., Mošnja, I. (2012): Hrvatska na putu u Europsku uniju: od kandidature do članstva, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Zagreb.
5. Državni zavod za statistiku (2018): Bruto domaći proizvod, [Internet], raspoloživo na: https://www.dzs.hr/, [3.08.2018.]
6. Edukacija (2018): Pojam, klasifikacija i funkcije tržišta, [Internet], raspoloživo na: http://edukacija.rs/, [3.08.2018.]
7. Eurostat (2018): File: Real GDP growth, [Internet], raspoloživo na: https://ec.europa.eu/, [15.09.2018.]
8. European Commission (2018): EU position in world trade, [Intermet], raspoloživo na: http://ec.europa.eu/, [14.09.2018.]
9. Europska unija (2018): Ciljevi i vrijednosti EU – a, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [28.07.2018.]
10. Europska unija (2018): Gospodarstvo, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [14.09.2018.]
11. Europska unija (2018): Jedno tržište bez granica, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [3.08.2018.]
12. Europska unija (2018): O Europskoj uniji, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [29.07.2018.]
13. Europska unija (2018): Povijest Europske unije, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [28.07.2018.]
14. Europa.eu (2018): Europski program sigurnosti, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [1.08.2018.]
15. Europa.eu (2018): The Founding Fathers of the EU, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/, [28.07.2018.]
16. Geografija (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.geografija.hr/, [26.07.2018.]

17. Hrvatska enciklopedija (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.enciklopedija.hr/, [26.07.2018.]
18. Hrvatska enciklopedija (2018): Protekcionizam, [Internet], raspoloživo na: http://www.enciklopedija.hr/, [14.09.2018.]
19. Hrvatska znanstvena bibliografija (2018): Čimbenici regionalnog razvoja i regionalnih nejednakosti u Republici Hrvatskoj, [Internet], raspoloživo na: https://bib.irb.hr/, [14.09.2018.]
20. Hrvatski leksikon (2018): Institucija, [Internet], raspoloživo na: https://www.hrleksikon.info/, [28.07.2018.]
21. Hrvatska.eu (2018): Hrvatska ukratko, [Internet], raspoloživo na: http://croatia.eu/, [25.07.2018.]
22. Kesner – Škreb, M. (2007): Institucije Europske unije, Financijska teorija i praksa, 31 (1), str. 73 – 75.
23. Poslovni savjetnik (2018): Prednosti i mane ulaska u Europsku uniju, [Internet], raspoloživo na: http://www.poslovni-savjetnik.com/, [1.08.2018.]
24. Prgoment, J. (2004): Hrvatski identitet u Europskoj uniji, Revija za socijalnu politiku, Vol. 11, No. 1, str. 112 – 116.
25. Rančić, N., Pilipović, O. (2015): Sustav financiranja Europske Unije i njegov utjecaj na gospodarski razvoj Hrvatske, Pravnik, 48 (1), 37 – 56.
26. Rudolfi, D., Vrdoljak, I. (2005): Europska unija i Republika Hrvatska, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split.
27. Sabor (2018): Europska unija, [Internet], raspoloživo na: http://www.sabor.hr/, [1.08.2018.]
28. Struna, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2018): Monetarna unija, [Internet], raspoloživo na: http://struna.ihjj.hr/naziv/monetarna-unija/22932/, [26.07.2018.]
29. Talaja, A. (2013): Adaptivna sposobnost, konkurentska prednost i performanse poduzeća, Ekonomski pregled, 64 (1), str. 49 – 63.
30. Veselica, V., Vojnić, D. (2000): Europske zemlje u tranziciji na pragu XXI. stoljeća. Gdje je Hrvatska? – Quo Vadis Croatia, Ekonomski pregled, 51 (9 – 10), str. 829 – 866.
31. Vizjak, A. (2001): Gospodarske koristi od suradnje Republike Hrvatske i Europske unije, Ekonomski pregled, 52 (7 – 8), str. 856 – 872.
32. Vukšić, G. (2006): Veza koja nedostaje: kako povezati razvoj tržišta kapitala i gospodarski rast, Financijska teorija i praka, 30 (3), str. 301 – 304.

33. Zelenika, R. (2007): Klasifikacija znanosti u fokusu metodologije i tehnologije znanstvenoga istraživanja, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka.
34. WTO (2018): The European Union and the WTO, [Internet], raspoloživo na: https://www.wto.org/, [14.09.2018.]

POPIS SLIKA

Slika 1. Definicija Europske unije 3

POPIS TABLICA

Tablica 1. Stopa rasta bruto domaćeg proizvoda promatranih zemalja 24

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Stopa rasta bruto domaćeg proizvoda Republike Hrvatske od 2006. do 2017. godine..... 22

Grafikon 2. Stopa rasta bruto domaćeg proizvoda promatranih zemalja..... 25

SAŽETAK

Europska unija predstavlja nadnacionalnu instituciju koja se temelji na četiri međusobno povezane slobode, a to su kretanje ljudi, kapitala, robe i usluga unutar granica Europske unije. Prethodno navedene stavke u današnje vrijeme dovode do povećanja konkurentnosti među državama članicama, pa tako i na području Republike Hrvatske. Prilikom cjelokupnog postupka pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, temeljni naglasak se stavlja na mir i stabilnost, te na gospodarski prosperitet i rast prilikom sudjelovanja na tržištu Europske unije. Što se tiče pristupanja Europskoj uniji te utjecaja na bruto domaći proizvod, može se reći kako je hrvatsko gospodarstvo u nekim trenucima bilježilo rast, a u nekima pad. Govoreći o padu bruto domaćeg proizvoda, od iznimne je važnosti za naglasiti kako je u gospodarstvu Republike Hrvatske došlo do prelijevanja negativnih utjecaja globalne gospodarske krize, što je, u konačnici, strukturne probleme u gospodarstvu zemlje učinilo očitijim. Također, došlo je i do neravnoteže između ponude i potražnje na tržištu rada, pada izvoznih rezultata, visoke zaduženosti poduzeća i brzog rasta duga opće države.

Ključne riječi: Europska unija, Republika Hrvatska, članstvo, bruto domaći proizvod, tržište, obveze, rezultati

SUMMARY

The European Union is a supranational institution based on four interrelated freedoms, namely the movement of people, capital, goods and services within the borders of the European Union. The above-mentioned freedoms in today's time lead to increased competitiveness among Member States, including the Republic of Croatia. During the overall process of Croatia's accession to the European Union, the fundamental stress is put on peace and stability, and economic prosperity and growth in participation in the European Union market. As for the accession to the European Union and its impact on the gross domestic product, it can be said that the Croatian economy at some moments has experienced a growth and in some declines. Speaking of the fall in gross domestic product, it is of the utmost importance to emphasize that the economy of the Republic of Croatia has felt the negative effects of the global economic crisis, which ultimately made structural problems in the country's economy more obvious. There was also an imbalance between supply and demand on the labor market, falling export performance, high corporate indebtedness, and the rapid growth of general government debt.

Key words: European Union, Republic of Croatia, membership, gross domestic product, market, obligations, results